

МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА
НАЦИОНАЛЕН ИНСТИТУТ ЗА НЕДВИЖИМО КУЛТУРНО
НАСЛЕДСТВО

София 1000, бул. „Александър Стамболийски“ № 17, тел.: +359 2 448 48 10, e-mail: ninkn-sof@ninkn.bg

Изм. № *4800-16...09.04*...2026 г.

ДО

Д-Р АРХ. ВАЛЕНТИНА ЕДРЕВА – ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
ДРУЖЕСТВО "АРХИТЕКТУРНО НАСЛЕДСТВО" - САБ

УЛ. „КРАКРА“ №11

1504, ГР. СОФИЯ

e-mail: vedrina@abv.bg

Относно: Преиздаване на монография „Месемврийските църкви в проучванията на архитект Пьотър Покришкин“, с автор д-р Станислав Станев и научен редактор доц. д-р Ива Досева, издание на Института за изследване на изкуствата – БАН, 2025 г.

УВАЖАЕМА, АРХ. ЕДРЕВА,

Книгата „Месемврийските църкви в проучванията на архитект Пьотър Покришкин“ е изключително ценна и полезна за работещите в опазването на недвижимото културно наследство. Монографията е избрана за най-значимо научно постижение на Института за изследване на изкуствата за 2025 г. и номинирана за наградата „Образ и текст“, учредена от Фондация „Център българо-европейски културни диалози“ в памет на изкуствоведа доц. д-р Ружа Маринска.

Д-р Станислав Станев е главен асистент по късноантично и ранносредновековно изкуство към Института за изследване на изкуствата – БАН, с докторантура в катедра "Изкуствознание" на Националната художествена академия, където през 1996 г. завършва специалност "Изкуствознание". Член е на Асоциацията на византинистите и медиевистите в България. Изследователските му интереси и публикации са в областта на късноантичното и ранносредновековно изкуство и архитектура, и литургичното планиране.

Изследването е публикувано като електронна книга (e-978-619-7619-58-4) но е с ограничен достъп. Към момента тиражът на хартиените ѝ копия е изчерпан. За последващо отпечатване (print on demand) на екземпляри е необходимо да се съберат желаещи да закупят минимум 50 броя от книгата.

Националният институт за недвижимо културно наследство с неговите експерти имат готовност да направят заявка за 13 екземпляра. Във връзка с това се обръщам към Вас с предложение, при интерес и желание от Ваша страна да се присъедините към поръчката.

Книгата е 428 страници, формат А4, дигитален печат на офсетова хартия за текстовата част и с албум от цветни илюстрации на хромирана хартия, в който са

включени и 31 листа А3. Предварително определената цена за колеги е приблизително 50€. Окончателната цена ще се определи от печатницата. Има възможност и за посвещение и автограф от автора.

Моля да уведомите НИНКН за евентуално заявени бройки.

С цел улесняване на автора предлагам книгите да бъдат доставени в институциите, съгласно заявените бройки, откъдето колегите ще могат да ги получат и платят.

Крайният срок за събиране на заявки предлагам да бъде до 24.04.2026 г., а авторът да бъде уведомен след 30.04.2026 г. за бройката.

Приложение: Откъс от книгата е достъпен в профила на автора в www.academia.edu (<https://artstudies.academia.edu/StanimirStanev>), а специално за нашата инициатива, д-р Станев е подготвил две представяния в pdf, които са прикачени тук.

С уважение,

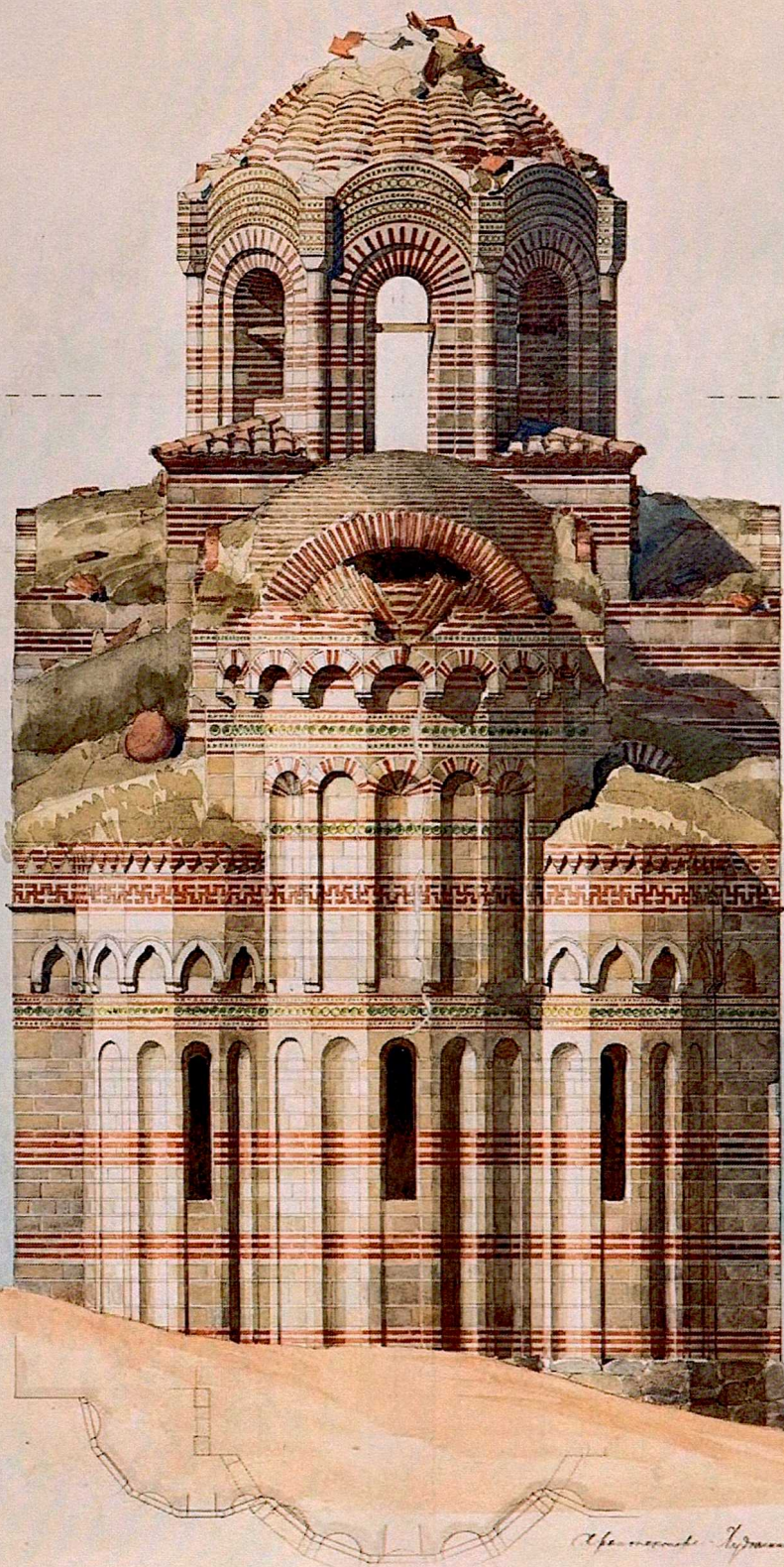
.....
АРХ. ПЕТЪР ПЕТРОВ

Директор на НИНКН

МЕСЕМВРИЙСКИТЕ ЦЪРКВИ

В ПРОУЧВАНИЯТА НА АРХИТЕКТ ПЪОТЪР ПОКРИШКИН

Станислав Станев

Архитект П. Покришкин
1921

Институт за изследване на изкуствата
Българска академия на науките

**МЕСЕМВРИЙСКИТЕ ЦЪРКВИ
В ПРОУЧВАНИЯТА НА АРХИТЕКТ ПЪОТЪР ПОКРИШКИН**

Станислав Станев

София
2025

**Месемврийските църкви в проучванията на архитект Пьотър
Покришкин**

© Станислав Станчев Станев – автор

© Ива Доси Досева – научна редакция

© Виктор Атанасов Мухтаров – дизайн

© Институт за изследване на изкуствата – БАН

Първо издание, 2025

e-ISBN 978-619-7619-58-4

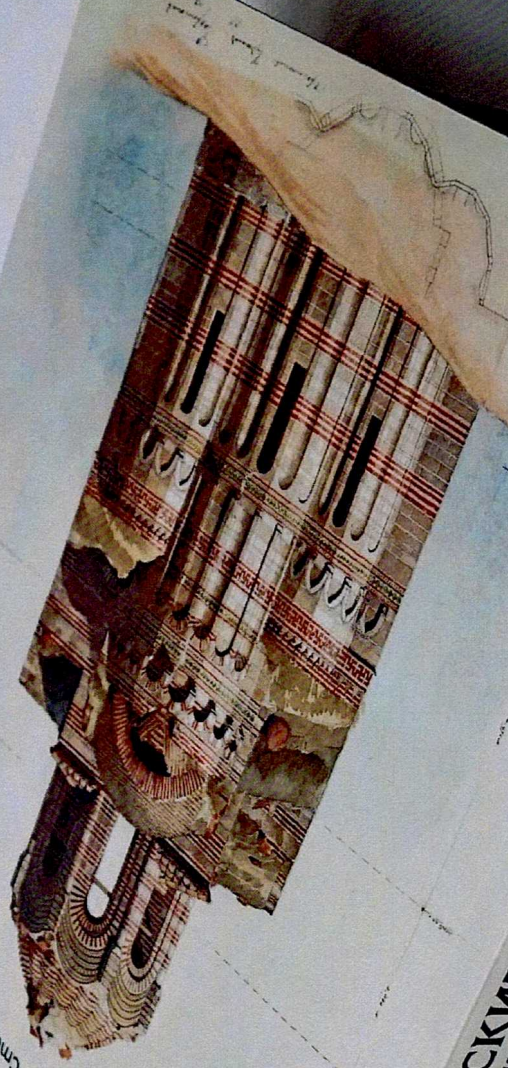
СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ.....	5
О църквах в г. Месемврии (Болгария).....	5
Цели и структура на изследването.....	7
Благодарности.....	9
СЪКРАЩЕНИЯ.....	11
АРХИВНИ И МУЗЕЙНИ ФОНДОВЕ.....	12
I. МАТЕРИАЛИТЕ НА ПЪОТЪР ПОКРИШКИН В АРХИВНИТЕ И МУЗЕЙНИТЕ ФОНДОВЕ В САНКТ ПЕТЕРБУРГ.....	14
Научен архив на Института за история на материалната култура...	14
• Ръкописен отдел.....	15
• Фотографски отдел.....	18
Научно-изследователски музей на Руската художествена академия.....	22
II. ПЪОТЪР ПОКРИШКИН: ХУДОЖНИК-АРХИТЕКТ, РЕСТАВРАТОР И СВЕЩЕНИК.....	30
Императорска художествена академия.....	36
• Студент.....	38
• Стипендиант.....	43
• Преподавател.....	51
Пътувания по Балканите.....	54
• Експедицията в Македония.....	55
• Проучванията в Сърбия.....	62
Императорска археологическа комисия.....	66
Свещеническо служение.....	83
За Пьотър Покришкин в България.....	86
III. МЕСЕМВРИЙСКИТЕ ЦЪРКВИ.....	89

История на най-ранните проучвания.....	89
Проучването на Пьотър Покришкин.....	121
• Архангели.....	126
• Алитургетос.....	129
• Пантократор.....	133
Църквите в по-късни фотографии.....	146
ПОКРИШКИН И МЕСЕМВРИЙСКИТЕ ЦЪРКВИ.....	151
ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА.....	157
СПИСЪК НА ОБРАЗИТЕ.....	173
АЗБУЧЕН ПОКАЗАЛЕЦ.....	190
РЕЗЮМЕ НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ.....	199
SUMMARY IN ENGLISH.....	207
ТАБЛИЦИ.....	213
• I. Чертежи и рисунки.....	214
• II. Фотографии.....	217
• III. Пьотър Петрович Покришкин: животоочертание.....	220
ПРИЛОЖЕНИЯ.....	223
• 1. <i>Археологические результаты экскурсии П. П. Покришкина в Месемврию</i>	224
• 2. <i>О церквях в г. Месемврии (Болгария)</i>	239
• 3. <i>Краткие советы для производства точных обмеров в древних зданиях</i>	254
АЛБУМ.....	258
Репродукции и илюстрации (обр. 1–145).....	259
Месемврийските църкви: визуална христоматия (обр. 146–240)....	395
Карти (обр. 241–242).....	426

МЕСЕМВРИЙСКИТЕ ЦЪРКВИ
В ПРОУЧВАНИЯТА НА АРХИТЕКТ ПЬОТЪР ПОКРИШКИН

Станислав Станев

Станислав
Станев

МЕСЕМВРИЙСКИТЕ ЦЪРКВИ
В ПРОУЧВАНИЯТА НА АРХИТЕКТ ПЬОТЪР ПОКРИШКИН

Станислав
Станев

МЕСЕМВРИЙСКИТЕ ЦЪРКВИ
В ПРОУЧВАНИЯТА НА АРХИТЕКТ ПЬОТЪР ПОКРИШКИН

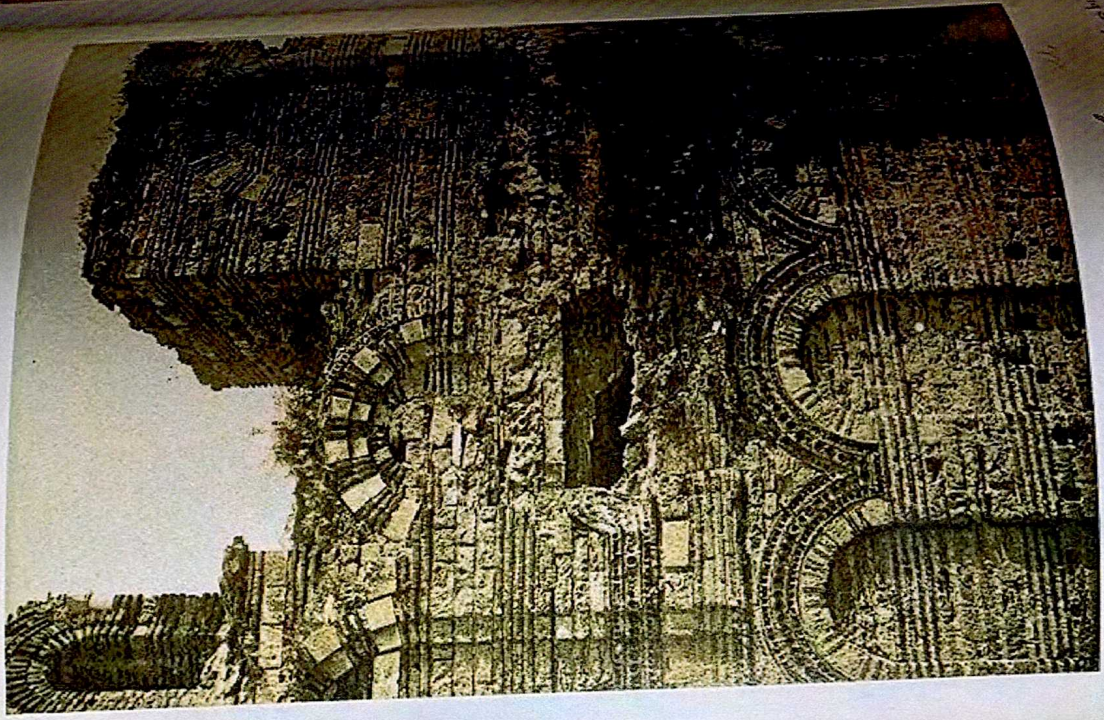
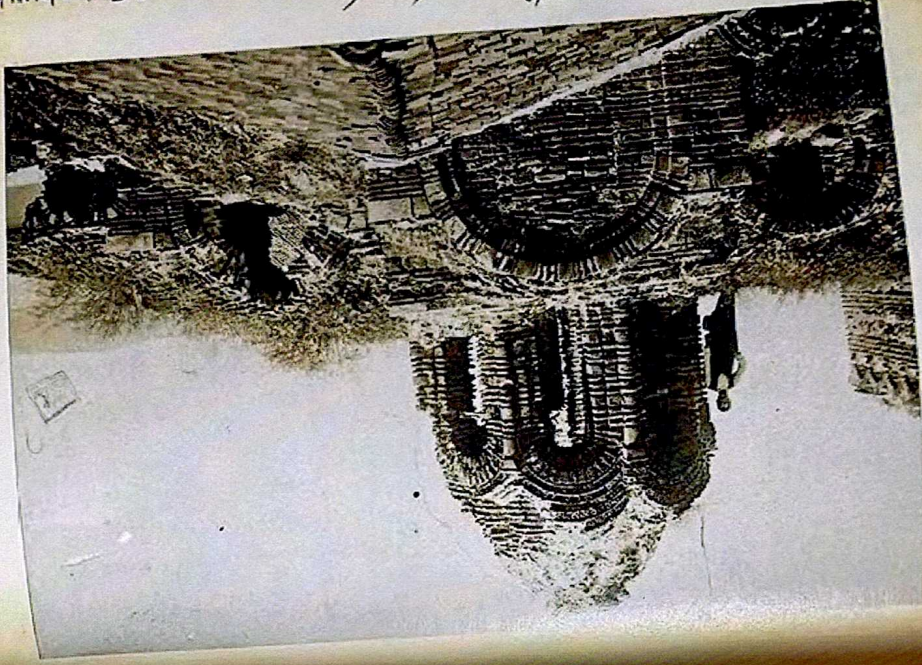
София
2023

София
2023

П. Покришкин
-1900г.

Южн. фасада.

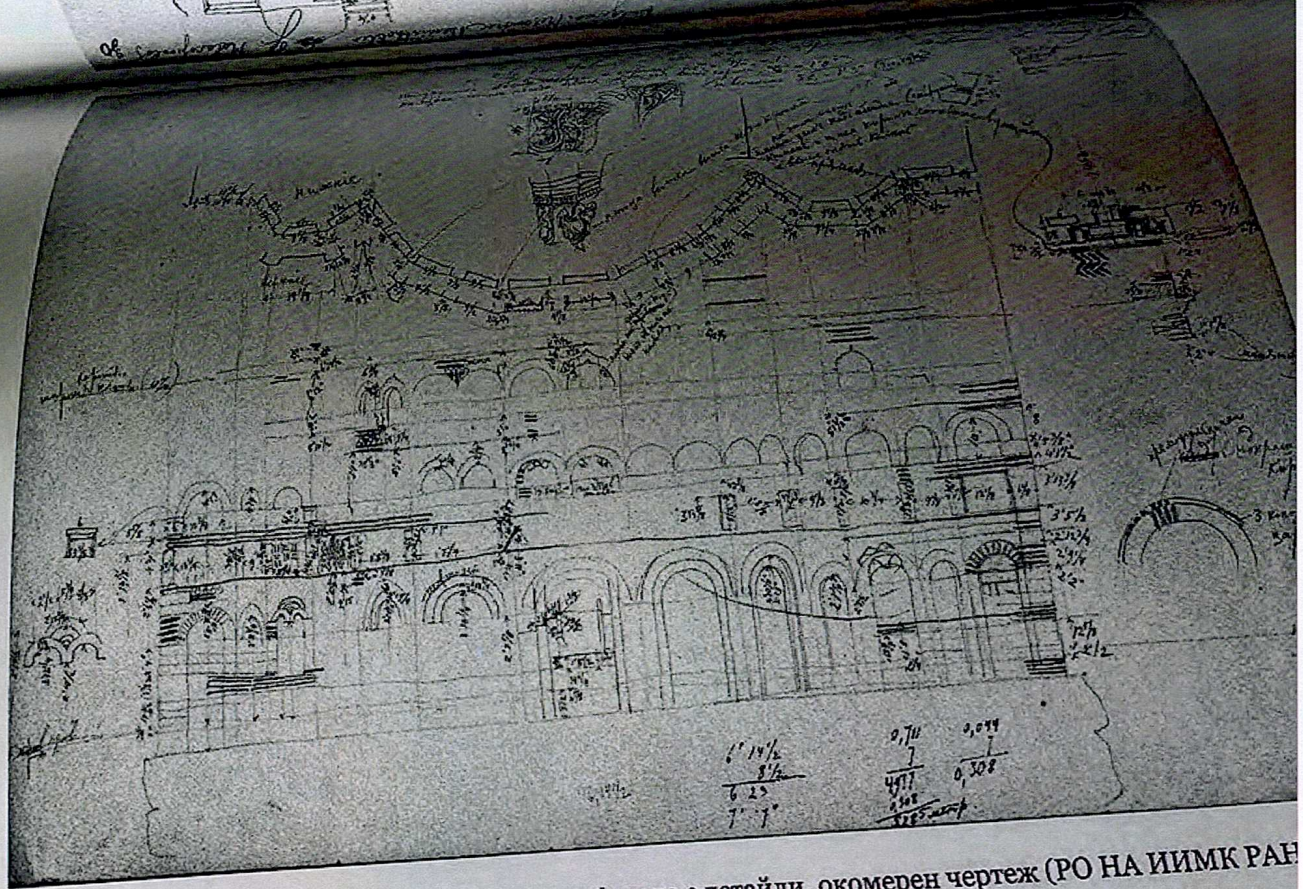
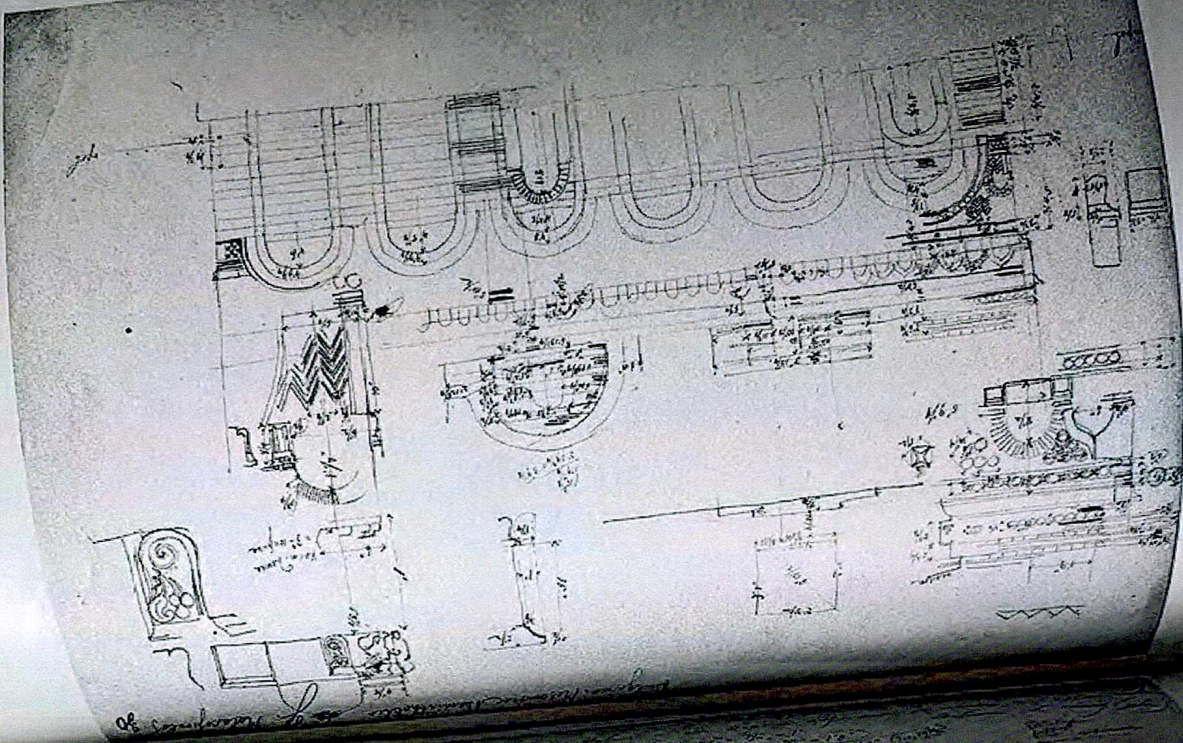
Месемерия. Пантеонатор.

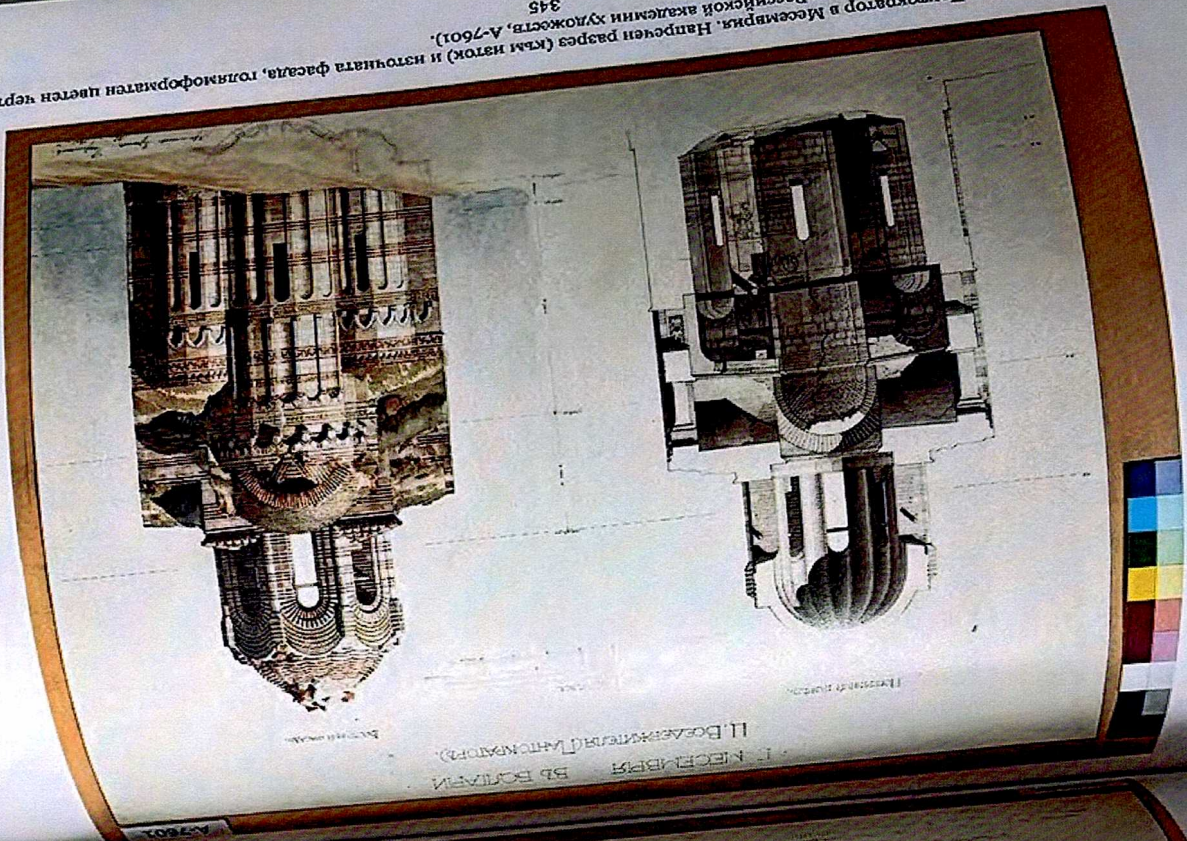
Месемерия. Пантеонатор.
с юж. фасада.

П. Покришкин
-1900г.

Западная часть фасада с купола, от юг (ФО НА ИИМК РАН, ф. 1, О. 675-10).

Обр. 87. Покришкин. Пантократор в Месемврия. Наречен разрез (към изток) и източната фасада, голямоформатен цветен чертеж (© научно-исследователски музей при Российской академии художеств, А-7601). 345

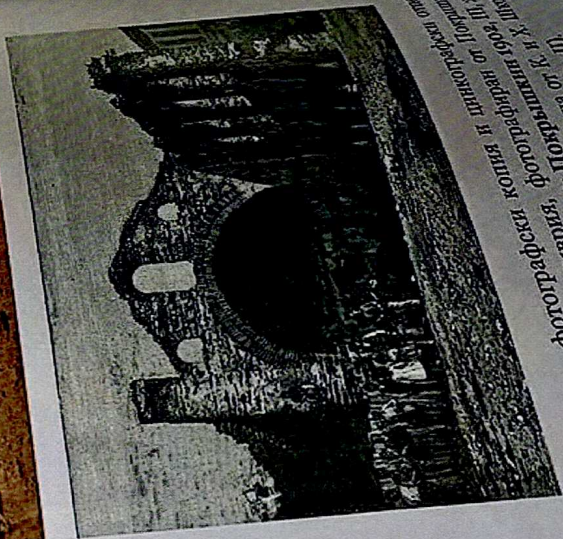

I. ПАНТОКРАТОРЪ ВЪ БОЛГАРИИ
II. БОГАМИТЕЛЯ (ПАНТОКРАТОРЪ)

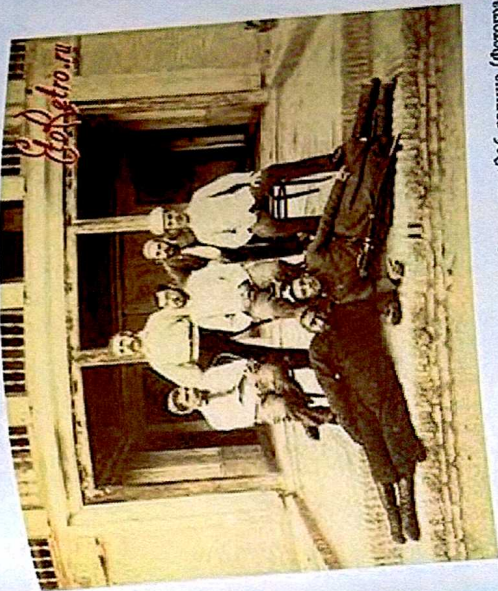
Обр. 86. Покришкин. Пантократор в Месемврия. Надлъжен разрез (към юг), голямоформатен цветен чертеж (© научно-исследователски музей при Российской академии художеств, А-7602). 344

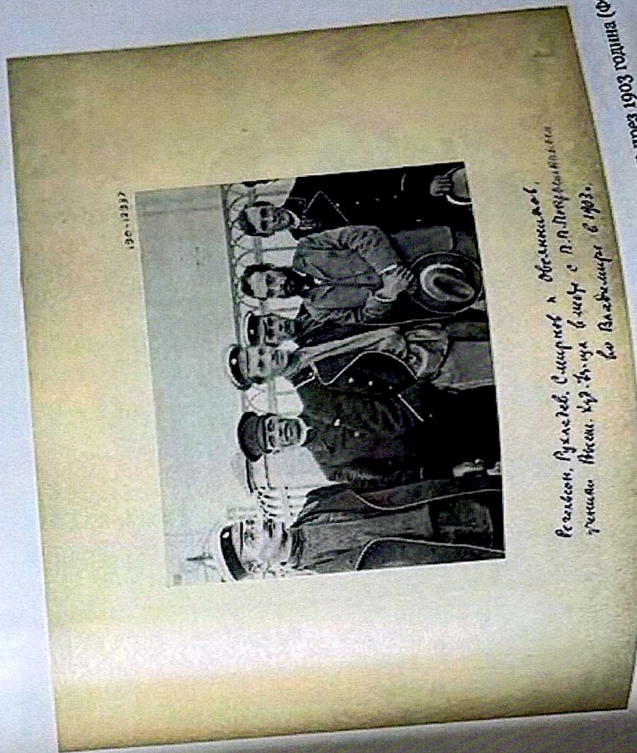
Кривош. Албанин. Топог.

...на фотографията е изготвена в Месемврия през 1903 г. от студентите на ИАНМ РАН, ф. 1, О. 1638. ...

Обр. 97. Покришкин в Самарканд през 1896 или 1895 година (фотограф на ИАНМ РАН). Той е в средата, а встрани от него са сержант Алексей В. Шусев и Николай Н. Щербина-Крамаренко.

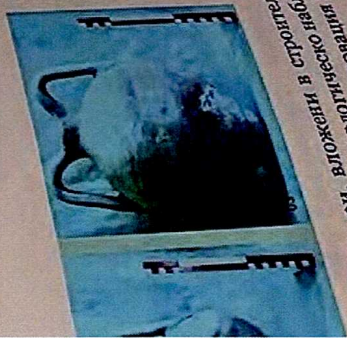
Владимир Александрович Покришкин, сержант в Самарканд, 1896 г. Фотограф на ИАНМ РАН, ф. 1, О. 1638.

Обр. 98. Покришкин със студенти на практика във Владимир през 1903 година (ФОТОГРАФИЯ НА ИАНМ РАН, ф. 1, О. 1638).

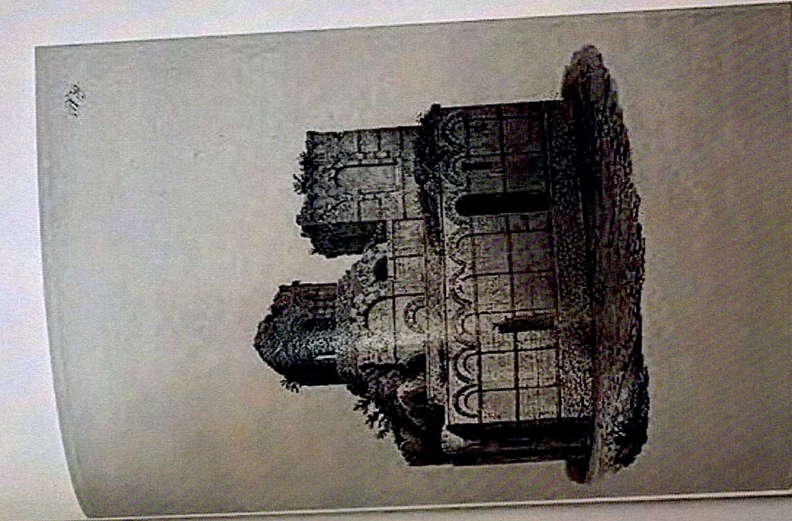
Горни: Паггократор

Гор в Месемврия. Гарнета, документран под
точния ъгъл на страдата. Източна фасада, детайл
ей при Российской академии художеств, А.760).

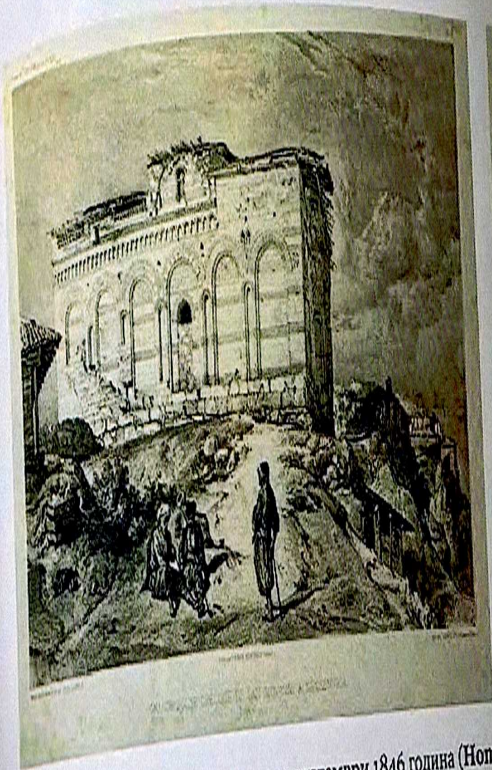
Амфоры, вложени и в вилителствет и в
ри. Амфоры, археологични от вилителствет
на страдата. Археологични от вилителствет
на страдата. Археологични от вилителствет
на страдата. Археологични от вилителствет

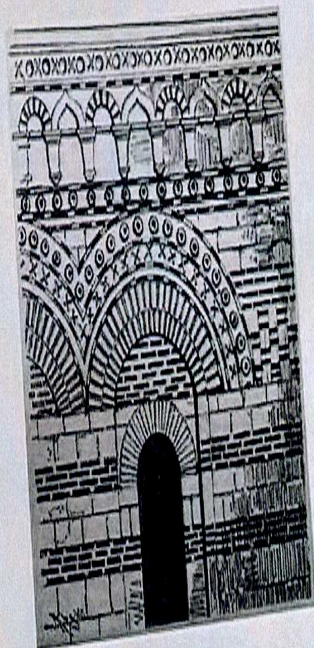
Блазиберг рисува през декември 1829 година (Sayge
Westmud [1834], pl. 39).

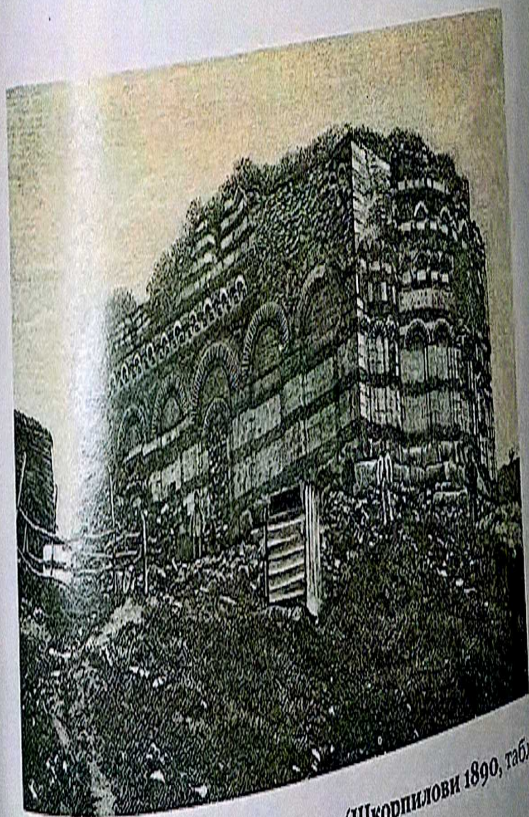
Обр. 147. Подринкини фотографира през юни 1900 година (ФО НА ИИМК РАН, ф. 1. О.675-20, 19).

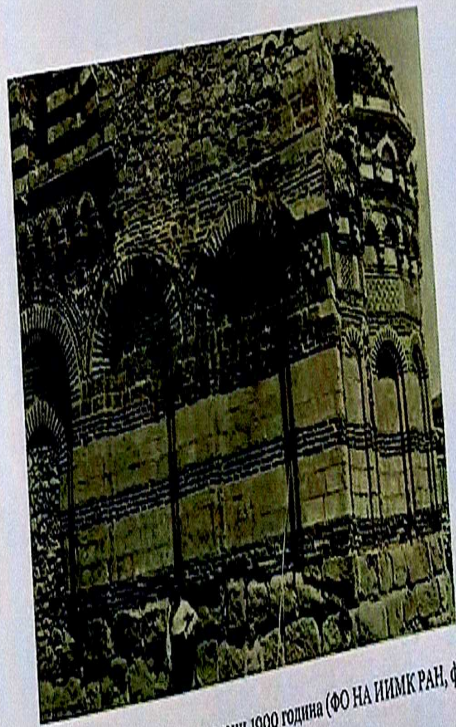
Обр. 188. Лоренс рисува през септември 1846 година (Notmaire de Hell 1859, табл. X, XI).

Обр. 189. Канци рисува през август 1872 година (Kantiz 1879, p. 351).

Обр. 190. Шкорпил фотографират през 1889 година (Шкорпилови 1890, табл. VIII).

Обр. 191. Покришкин фотографира през юни 1900 година (ФО НА ИИМК РАН, ф. 1, O.576-8).